คอลัมน์ เขียนให้คิด: บทบาทการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลภาคเอกชน - ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2559

ปีนี้ประเทศเรามีพัฒนาการด้านธรรมาภิบาลที่ดีหลายด้านในภาคเอกชน ซึ่งน่ายินดี แต่ภายใต้ความสำเร็จที่เกิดขึ้น ก็ยังมีข้ออ่อนแออีกมากที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะบทบาทผู้นำองค์กรธุรกิจในเรื่องธรรมาภิบาลและเรื่องจริยธรรม ที่เจ้าของบริษัท กรรมการและผู้บริหารของบริษัท ต้องทำเป็นตัวอย่าง เป็นต้นแบบของความดีงาม เพื่อขับเคลื่อนการกำกับดูแลกิจการที่ดีในภาคธุรกิจให้เติบโตและเข้มแข็งมากขึ้น นำประเทศไปสู่การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน

นี่คือความท้าทาย และเป็นประเด็นที่ผมอยากเขียนให้คิดวันนี้ปีนี้ ภาคธุรกิจไทยมีพัฒนาการด้านการกำกับดูแลกิจการหรือธรรมาภิบาลหลายด้าน ทั้งในส่วนของบริษัทเอกชน หน่วยงานกำกับดูแล และนักลงทุน ในส่วนของบริษัทเอกชน หนึ่ง ผลประเมินการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนไทยปีนี้ มีคะแนนดีขึ้นจากปีที่แล้ว โดยคะแนนปีนี้เพิ่มเป็นร้อยละ 68 จากร้อยละ 65 ปีที่แล้ว และเป็นการปรับสูงขึ้นในทุกด้าน

สอง จำนวนบริษัทที่ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต หรือโครงการ CAC เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยจำนวนบริษัทที่เข้าร่วมโครงการล่าสุดได้เพิ่มขึ้นเป็น 754 บริษัท และมี 200 บริษัทได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ CAC ว่าเป็นบริษัทที่มีนโยบายและแนวปฏิบัติในการต่อต้านการทุจริตครบถ้วนตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการ CAC กำหนด

สาม ความสนใจของกรรมการบริษัททั้งบริษัทจดทะเบียน และบริษัททั่วไปที่เข้ามาร่วมกิจกรรมและหลักสูตรพัฒนากรรมการของสถาบันไอโอดีมีมากขึ้นต่อเนื่อง สะท้อนถึงความตระหนักของภาคธุรกิจในเรื่องธรรมาภิบาล และความสำคัญของการทำหน้าที่กรรมการ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่น่ายินดี

ในส่วนของหน่วยงานกำกับดูแล เช่น ก.ล.ต.และตลาดหลัก ทรัพย์ฯ ก็สนับสนุนให้การกำกับดูแลกิจการที่ดีเกิดขึ้นกว้างขวาง เพราะสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของการทำธุรกิจในประเทศไทย และลดความเสี่ยงที่อาจมีต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจ ซึ่งในปีนี้ หน่วยงานกำกับดูแลได้ผลักดันการเปลี่ยนแปลงสำคัญหลายเรื่อง เช่น การพัฒนาหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่ดี การแก้ไขกฎหมายเพื่อให้โทษของการทำผิดกฎหมาย เช่น การใช้ข้อมูลภายใน รุนแรงขึ้น การเอาจริงในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย และการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจให้ความสำคัญกับเรื่องระยะยาวมากกว่าที่จะมุ่งแต่ผลกำไรระยะสั้น

ในปีนี้ มีบริษัทจดทะเบียนไทยถึง 14 บริษัทที่ติดอยู่ในดัชนี DJSI ซึ่งเป็นดัชนีที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนทางธุรกิจ ทั้งหมดเป็นพัฒนาการที่น่าพอใจในส่วนของนักลงทุน สิ่งที่เห็นในประเทศไทยปีนี้ สอดคล้องกับแนวโน้มทางสากลที่นักลงทุนมีความตื่นตัวในเรื่องธรรมาภิบาล พร้อมที่จะส่งเสียงแสดงบทบาท สร้างแรงกดดันใช้สิทธิในฐานะเจ้าของบริษัท (ที่มาจากการถือหุ้น) ผลักดันให้บริษัทที่ตนไปลงทุนดำเนินการให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจมีต่อการลงทุน ผลักดันให้บริษัทจดทะเบียนให้ความสำคัญกับเรื่องระยะยาวที่เกี่ยวกับความยั่งยืนของธุรกิจ ให้เปิดเผยข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลด้านการเงิน

และให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัท ทั้งในประเด็นจริยธรรม ความเป็นอิสระและภาวะผู้นำของบอร์ด พร้อมปรับปรุงธรรมาภิบาลของนักลงทุนสถาบันเอง ในฐานะที่เป็นผู้ดูแลเงินลงทุนของผู้อื่น ให้มีกระบวนการทำงานที่โปร่งใส มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ไม่มีประเด็นความขัดแย้งของผลประโยชน์ เพื่อให้เป็นที่วางใจของผู้ออมที่ใช้บริการ

เหล่านี้คือ การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศของธรรมาภิบาลในภาคเอกชนที่กำลังเกิดขึ้น ที่ให้ความสำคัญกับการมีธรรมาภิบาลที่ดีมากขึ้นๆ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดี

อย่างไรก็ตาม ในปีนี้ก็มีปรากฏการณ์หลายอย่างที่สะท้อนว่า ภายใต้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เรายังมีความท้าทายอีกมากที่ต้องทำต่อ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหา ซึ่งที่สำคัญก็คือ กรณีการทำผิดจริยธรรม ทำผิดกฎหมายของกรรมการและผู้บริหารบริษัทที่ยังเป็นข่าวอยู่เสมอ เช่น กรณีการใช้ข้อมูลภายในเพื่อหาประโยชน์ให้ตนเอง โดยกรรมการและผู้บริหาร แม้ในบริษัทระดับยักษ์ใหญ่ของประเทศ ที่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคมธุรกิจ ยังมีปัญหาทุจริตคอร์รัปชันรุนแรงที่สะท้อนว่าจิตใจ หรือ mindset ของผู้บริหารในภาคเอกชน ยังกล้าทำผิด แม้รู้ว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมายและขัดต่อจริยธรรม มีกรณีผลประโยชน์ทับซ้อน ที่เป็นข่าว ทั้งในภาคธุรกิจและภาคการเมืองที่บุคคลในระดับนำของสังคม ยังไม่สามารถแยกแยะได้ในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ หรือระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

สิ่งเหล่านี้ชี้ว่า เรายังมีช่องว่างอยู่อีกมากระหว่างการยอมรับในความสำคัญของธรรมาภิบาลที่ควรต้องปฏิบัติ (Form) กับการปฏิบัติจริงของเจ้าของ กรรมการและผู้บริหารของบริษัท (Substance) สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของจิตใจและจริยธรรมของบุคคลระดับผู้นำองค์กร รวมถึงปัญหาวัฒนธรรมองค์กรด้านจริยธรรมที่อ่อนแอ ซึ่งความอ่อนแอเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้

เกิดปัญหาด้านธรรมาภิบาลในบริษัทเอกชน และเมื่อเกิดขึ้นก็สร้างความเสียหายทั้งต่อฐานะการเงินและชื่อเสียงของบริษัท และต่อความไว้วางใจ หรือ Trust ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีต่อบริษัท ซึ่งกู้คืนได้ยาก เพราะไม่สามารถซื้อได้ด้วยการใช้เงิน

คำถามคือ แล้วเราจะช่วยกันแก้ไขปัญหาธรรมาภิบาลที่ประเทศมีอยู่ขณะนี้อย่างไร โดยเฉพาะในภาคเอกชน โดยส่วนตัว ผมยังเห็นความสำคัญของผู้นำที่ต้องเป็นตัวอย่าง ยิ่งในสังคมไทยที่การเคารพผู้ใหญ่ และการอยู่กันด้วยความสัมพันธ์และเส้นสายเป็นเรื่องสำคัญ จึงจำเป็นมากที่ผู้นำองค์กรในระดับเจ้าของบริษัท คณะกรรมการบริษัท และผู้บริหารระดับสูงของบริษัทต้องเป็นตัวอย่างให้กับสังคมในเรื่องธรรมาภิบาล โดย

หนึ่ง ผู้นำองค์กรต้องให้ความสำคัญและให้เวลากับเรื่องนี้ ผลักดันให้บริษัทมีระบบการทำงานและการกำกับดูแลกิจการตามหลักปฏิบัติที่ดี ผลักดันให้บริษัทมีวัฒนธรรมองค์กรด้านจริยธรรมที่เข้มแข็ง สร้างค่านิยมและจิตสำนึกของทุกคนในบริษัท (mindset) ที่ให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจอย่างตรงไปตรงมา โปร่งใส ไม่มีการทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งมองยาวไปถึงความยั่งยืนของธุรกิจ

สอง ผู้นำองค์กรต้องตระหนักถึงผลจากการทำธุรกิจของบริษัทที่จะกระทบผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นผลต่อลูกค้า ชุมชน รัฐ ในแง่ประโยชน์ด้านภาษี สิ่งแวดล้อม ประชาชน หรือต่อผู้ที่เข้าร่วมทำธุรกิจ เช่น กรณีเกษตรพันธสัญญา หรือ contract farming ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้คือผู้ที่ถูกกระทบจากนโยบายและวิธีทำธุรกิจของบริษัท

ดังนั้น บริษัทจึงไม่ควรใช้ความได้เปรียบสร้างปัญหาให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพียงเพื่อประโยชน์ทางการเงินหรือเพื่อสร้างเครือข่ายอำนาจทางธุรกิจของบริษัท ทั้งในและต่างประเทศ เพราะการยอมรับและแรงสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในที่สุดก็คือเงื่อนไขที่จะกำหนดอนาคตทางธุรกิจของบริษัท ว่าจะไปได้อย่างยั่งยืนหรือไม่

สาม ผู้นำองค์กรต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างในเรื่องธรรมาภิบาล ให้เห็นว่า ระดับผู้นำองค์กรให้ความสำคัญและเอาจริงกับเรื่องนี้ และพร้อมที่จะใช้ภาวะผู้นำขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและจริยธรรมให้เกิดขึ้นเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งขององค์กร นี่คือประเด็นภาวะผู้นำด้านจริยธรรม หรือ Ethical Leadership ของบริษัท ที่สำคัญมากต่อการขับเคลื่อน ธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นกว้างขวางในภาคเอกชน เพราะตราบใดที่บุคคลในระดับผู้นำขององค์กรยังไม่จริงใจเรื่องธรรมาภิบาล ยังเน้นแต่กำไรโดยไม่สนใจเรื่องธรรมาภิบาลหรือความถูกต้อง ธุรกิจของบริษัทก็จะเดินต่อได้ยาก กระเทือนถึงอนาคตของภาคธุรกิจและอนาคตของประเทศ

จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำธุรกิจ โดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลมากต่อเศรษฐกิจ ที่ต้องเป็นตัวอย่าง เป็นพลเมืองดีที่รับผิดชอบในสังคมธุรกิจ

นี่คือ ความหวังของการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและการขับเคลื่อนประเทศ.